

- недосконалість нормативно-правової бази організації внутрішніх і міжнародних перевезень;
- пріоритетний розвиток міжнародних перевезень за катастрофічного падіння перевезень внутрішніх;
- брак узгодженого регулювання спільної експлуатації міжнародних повітряних ліній із закордонними авіакомпаніями, які мають значний досвід роботи в умовах конкуренції;
- недосконалість і суперечливість кримінально - правового законодавства.

Тому, роблячи висновок, можна сказати, що стан кримінального права в Україні щодо відповідальності членів екіпажу плачевний. Ось уже декілька років не ведуться систематичні наукові дослідження з усіх кримінальних питань. Тому потрібно обговорювати питання про підключення України до процесу лібералізації, що охопив значне коло країн і підтриманий ІКАО. Вести наукову розробку впровадження українське законодавство нових підходів ІКАО до забезпечення законодавчої бази щодо кримінальної відповідальності членів екіпажу повітряного судна України.

Література

1. Юрьев С. С. До питання про доктринальні підстави кримінального права / С. С. Юрьев // Транспортне право. – 2010. – № 3. – С. 34-36.
2. Бордунов В. Д. Международное воздушное право. Учебное пособие / В. Д. Бордунов. – М.: Научная книга, 2011. – С. 15-16.

УДК 343.21

Черненко М. П., к.ю.н., доцент,
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ШТРАФУ

Загальновідомо, що на установки суддів, які мають право вибору конкретного виду покарання з альтернатив, що містяться в санкціях статей КК, безпосередньо впливає реальність виконання конкретного покарання. Існують два способи кримінально-правового забезпечення виконання покарань: а) закріплення в законі можливості заміни судом одного покарання на інше при його невиконанні; б) встановлення в законі кримінальної відповідальності за ухилення від відбування кримінального покарання, визначення таких дій як новий самостійний злочин. КК України чітко проводить розмежування між правовими наслідками неможливості сплати штрафу засудженим і ухиленням від його сплати.

Згідно із ч. 1 ст. 389 КК України ухилення від сплати штрафу карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк. Але перспектива подальшого існування в Україні виправних центрів, призначених для виконання покарання у виді обмеження волі, – досить проблематична. Цей правовий інститут потребує широкого фронту постійних робіт, орієнтованих на застосування багатьох тисяч малокваліфікованих робочих рук, які можуть існувати лише в умовах планової економіки. Крім того, цей інститут конкурує з дільницями соціальної реабілітації виправних колоній, тому необхідно буде використовувати щось одне, виходячи, передусім, з обмеженого використання праці засуджених.

Що ж стосується заміни штрафу виправними роботами, то відповідно до чинного законодавства каральний ефект виправних робіт фактично зводиться до відрахування з заробітку засудженого. Тобто виправні роботи конкурують з нормою про можливість розстрочки виплати штрафу певними частинами. Більше того, при існуючому еквіваленті заміни штрафу виправними роботами виправні роботи дуже часто є більш м'яким видом покарання.

На нашу думку, нове покарання особі, що ухиляється від сплати штрафу, повинно бути більш суворим порівняно з покаранням, яким замінюється штраф внаслідок неможливості його сплатити через об'єктивні причини. Подібний підхід слугував би певною гарантією від навмисного ухилення від сплати штрафу.

Новим КК України безпосередньо не передбачено можливості заміни штрафу позбавленням волі при ухиленні від його сплати. На нашу думку, підставою для заміни штрафу покаранням у виді позбавлення волі повинно бути лише злісне ухилення від сплати штрафу. За загальним правилом, злісного характеру набувають лише такі грубі порушення режимних правил, що вчиняються неодноразово або навіть систематично, незважаючи на застосування до засудженого різних заходів впливу. При цьому, на нашу думку, при відбуванні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, письмове оформлення стягнень для встановлення злісного порушення режиму не є обов'язковим.

Водночас законодавчо поняття ухилення від сплати штрафу не встановлено. Під ухиленням від сплати штрафу необхідно розуміти поведінку засудженого, пов'язану з прагненням уникнути покарання при наявності можливості сплатити штраф. Однак „нащупування” на практиці орієнтованих ознак та їхньої оцінки судовим розсудом – не кращий шлях для однакового розуміння ухилення, тому це поняття потребує чіткого законодавчого визначення.

Проте законодавець розрізняє ухилення від сплати штрафу від неможливості його сплати. Так, відповідно до ч. 5 ст. 53 КК України у разі несплати штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян або виправними роботами із розрахунку один місяць виправних робіт за двадцять установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але на строк не більше двох років.

У разі несплати штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, призначеного як основне покарання, та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді позбавлення волі із розрахунку один день позбавлення волі за вісім неоподатковуваних мінімумів доходів громадян .

Причин виникнення неможливості сплати штрафу може бути принаймні дві. По-перше, при винесенні вироку у виді штрафу суддя не врахував майновий стан винного. По-друге, майнове становище засудженого могло погіршитись після винесення вироку. На відміну від українського законодавства, КВК РФ не допускає заміни штрафу іншим покаранням при неможливості його сплати. Коли така неможливість породжена об'єктивними причинами (наприклад, стихійне лихо) і не пов'язана зі злісним ухиленням від сплати штрафу, набирає сили положення ст. 83 КК РФ про звільнення від покарання через закінчення строків давності виконання обвинувального вироку суду.

На нашу думку, звільненням засудженого від покарання у виді штрафу внаслідок неможливості його виконання порушується принцип невідворотності виконання покарання, який вказує на обов'язковість здійснення процесу виконання-відбування покарання та досягнення певних результатів у вигляді реалізації кари. Тому, виходячи з принципів гуманізму і справедливості, видається доцільним замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських, які, на нашу думку, не є більш суворими порівняно зі штрафом, або взагалі звільняти засудженого від покарання (зменшувати розмір даного покарання до розміру фактично виконаного) при неможливості застосування до засудженого покарання у виді громадських робіт внаслідок стану здоров'я або працездатності. Перелік підстав неможливості сплати штрафу повинен бути передбачений у законі (скрутні особисті обставини, стихійне лихо тощо).